KONTROLLIARUANNE

29.08.2002 nr 2-5/02/45

Riigikontrolli arvamus Kaitseministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

Tallinn
2002

Sisukord

SISSEJUHATUS 4

1. ARVAMUSE ANDMISE LÄHTEKOHAD 5

2. ARVAMUS 2001. AASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE JA RIIGIEELARVE TÄITMISE ARUANDE KOHTA 7

3. MUUD TÄHELEPANEKUD 12

4. KAITSEMINISTEERIUMI SEISUKOHAD 16

5. RIIGIKONTROLLI ERIARVAMUSED KAITSEMINISTEERIUMI SEISUKOHTADE OSAS 18

KAITSEMINISTEERIUMI VASTUSKIRI 20

Sissejuhatus

Riigikontroll auditeeris Kaitseministeeriumi 31.12.2001 lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet ja riigieelarve täitmise aruannet. Raamatupidamise aastaaruande koostamise kohustus tuleneb raamatupidamise seadusest ning rahandusministri 06.12.2001. a määrusest nr 105 "2001. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine". Riigieelarve täitmise kohta aru andmine on sätestatud 09.06.1999. a vastu võetud riigieelarve seaduse §-s 46 lg 1.

Viisime Kaitseministeeriumi 2001. aasta majandustegevuse auditi läbi ajavahemikul 01. aprill kuni 10. mai 2002.

Auditit juhtis finantsauditi osakonna auditi juht Urmas Peterson, töögrupis osalesid vanemaudiitor Sven Potapov ning audiitorid Lembi Kull ja Margit Piller.

1. Arvamuse andmise lähtekohad

1.1. Riigikontrolli pädevus

Riigikontrollil on riigieelarve seaduse § 47 lg 2 järgi kohustus anda hinnang Vabariigi Valitsuse riigieelarve täitmise aruandele. Selle kohustuse täitmiseks teeb Riigikontroll auditeid vastavalt Riigikontrolli seaduse §-le 7. Riigikontrolli auditi ulatus on sätestatud Riigikontrolli seaduse §-s 6.

1.2. Auditi eesmärk

Võttes aluseks Riigikontrolli seaduse §-s 6 lg 2 loetletud ülesandeid, on käesoleva auditi eesmärgiks avaldada arvamust Kaitseministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ning 2001. aasta riigieelarve täitmise aruande kohta.

Arvamust avaldades tugineme järgmistele põhikriteeriumidele:

- kas majandustehingud on kajastatud sisuliselt ja aritmeetiliselt õigesti;
- kas varad on tegelikult asutuse omad ja võlad asutuse kohustused;
- kas varad ja kohustused tegelikult eksisteerivad;
- kas varad ja kohustused on nõuetekohaselt hinnatud;
- kas tulud ja kulud on kajastatud tekkepõhiselt, õiges perioodis ja täies mahus;
- kas asutuse raamatupidamise korraldus vastab raamatupidamise seaduse ja rahandusministri määrustega kehtestatud nõuetele ning heale raamatupidamistavale ulatuses, mis kehtib Eesti Vabariigi avaliku sektori asutuste puhul;
- kas tulud on kogutud ja kulud on tehtud kooskõlas Riigikogu tahtega.

Majandustoimingute õiguspärasuse, finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta me üldhinnangut ei anna, kuid toome välja olulisemad tähelepanekud.

1.3. Vastavus standarditele

Sooritasime auditi kooskõlas INTOSAI[1] auditeerimisstandarditega. Nimetatud standardid nõuavad, et audit planeeritaks ja sooritataks viisil, mis võimaldaks piisava kindlustundega otsustada, et aasta-aruanne ja riigieelarve täitmise aruanne ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Kontrollisime välja-võtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes ja riigieelarve täitmise aruandes esitatud näitajad, samuti analüüsisime aruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtteid ja juhtkonna raamatupidamislikke hinnanguid. Leiame, et meie audit annab piisava aluse avaldada arvamust Kaitseministeeriumi raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta.

[1] INTOSAI– International Organisation of Supreme Audit Institutions – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all

1.4. Vastutus aruannete õigsuse ja nende aluseks olevate majandustehingute eest

Aruandes kajastuva informatsiooni õigsuse eest vastutavad minister Sven Mikser (kuni 28.01.2002 Jüri Luik) ja kantsler Indrek Kannik

Ministri vastutus:

- Valvab ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste ülesannete täitmise ning tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle[2].
- Tagab sisekontrolli süsteemi rakendamise ja vastutab siseauditi korraldamise ministeeriumi valitsemisalas olevates asutustes[3].
- Kontrollib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarvete täitmist ning kehtestab nimetatud riigiasutuste eelarvete täitmise kontrolli eeskirjad[4].
- Kinnitab koos raamatupidamise eest vastutava isikuga oma allkirjaga ministeeriumi valitsemisala koondaastaaruande õigust[5].

Kantsleri vastutus.

- juhib ministeeriumi struktuuriüksuste tööd, koordineerib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste tegevust ja korraldab ministeeriumi asjaajamist[6].
- korraldab riigivara kasutamist ministrilt saadud volituste piirides kooskõlas riigivaraseadusega[7].

Kaitseministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsust on oma allkirjaga kinnitanud kantsler Indrek Kannik ning rahandus- ja eelarveosakonna juhataja asetäitja Merle Hermann[8].

[2] Vabariigi Valitsuse seadus § 49 ja 95
[3] Vabariigi Valitsuse seadus § 49
[4] Riigieelarve seadus § 35 lg 2
[5] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105 § 4 lg 3
[6] Vabariigi Valitsuse seadus § 53 lg 1
[7] Vabariigi Valitsuse seadus § 53 lg 9
[8] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105

2. Arvamus 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

2.1. Olulisemad märkused

2.1.1 Auditi käigus esitatud inventuuri läbiviimist tõendavad dokumendid ei kinnita kõigi põhivarade inventeerimist, nende olemasolu ja komplektsust. Inventeerimata põhivarade saldo (jääkmaksumuses moodustab 57 % Kaitseministeeriumi bilansimahust) koosnes järgnevast:

- Maa ja ehitised soetusmaksumuses 257 697 041 kr ning jääkmaksumuses 228 646 022 kr,
- Masinad ja seadmed soetusmaksumuses 3 461 021 kr ning jääkmaksumuses 3 316 811 kr,
- Muu inventar soetusmaksumuses 62 741 262 kr ning jääkmaksumuses 38 132 669 krooni.

Põhivarade mittetäieliku inventeerimise tõttu ei saa me hinnangut anda põhivara saldode õigsusele.

Kaitseministeerium on inventuuride läbiviimisega alustanud ning planeerib need lõpule viia 2002. aasta lõpuks.

2.1.2. Ministeeriumi bilansis on arvel põhivara, mida ei kasuta ministeerium, vaid ministeeriumi valitsemisala asutused või Kaitseliit. Ministeeriumi hinnangul on selliseid varasid vähemalt 44 % kinnisvarast soetusmaksumusega üle 100 000 000 krooni. Teiste asutuste varade kajastamine ministeeriumi bilansis on vastuolus raamatupidamisseaduse majandusüksuse printsiibiga.[9]

2.1.3. 31.12.2001 kanti ministeeriumi raamatupidamises maha Tondi 54 elamu, mille enamus kortereid oli erastatud. Ühtlasi kanti ekslikult maha ka selles majas paiknev korter, mis kuulub endiselt Kaitseministeeriumile. Sellest tulenevalt ei kajastu korter 31.12.2001 seisuga ministeeriumi bilansis ega ole arvel riigivararegistris. Samuti on arvele võtmata korteris 2001. aastal tehtud remont maksumuses 199 498 krooni. Oleme seisukohal, et nimetatud korter ja tehtud remont tuleb võtta arvele Kaitseministeeriumi raamatupidamises. Korter tuleb arvele võtta ka riigivararegistris.

2.1.4. Ministeeriumi bilansis ja ettemaksete aruandes näidatakse ettemaksena E-Arsenal AS-ile summas 6 011 046,65 krooni. E-Arsenal AS-i saldokinnituse järgi on ettemaks 6 142 041,94 kr ehk 130 995 kr enam, kui on näidatud bilansis. Vahede põhjus on selgitamata.

2.1.5. 2001. a aruande lisas nr 7 "Kohustuste aruanne" olid näidatud faktooringuga seotud tehingud kui kohustused hankijatele: Eltron AS-le 6,0 mln krooni, Telegrupp AS-le 10,8 mln krooni, Viking Valva AS-le 5,9 mln krooni ja Hotronic AS-le 3,3 mln krooni, kokku 26 mln krooni. Tegelikult olid kohustused liisingfirmadele: AS-le Hansa Liising Eesti 20,1 mln krooni ja Ühisliisingu AS-le 5,9 mln krooni, mida tõestavad faktooringulepingud, mille kohaselt lepingute allakirjastamisega võtab Kaitseministeerium endale kohustuse tasuda nõude eest vastavalt lepingutes toodud tingimustele liisingfirmadele. Seega aastaaruandest ei selgu, kelle ees tegelikult kohustused tekkisid, mistõttu aruanne ei ole läbipaistev.

[9] Raamatupidamise seadus § 5 p 1

2.1.6. Puhkusereservi arvestamisel tuvastasime järgmised puudused:

- Puhkusereservi arvutamisel ei ole arvestatud töötuskindlustuse makset. Lähtudes asjaolust, et 01.01.2002 hakkas kehtima Töötuskindlustusseadus, tuleb kõigilt väljamaksetelt töötajatele arvestada töötuskindlustusmaksu. Järelikult tuleb arvestada ka puhkusereservi arvutamisel sarnaselt sotsiaalmaksuga. Seejuures ei oma tähtsust, et aastaaruande koostamist reguleeriv rahandusministri määrus töötuskindlustusmaksu kohustust ei nimeta. Oleme arvamusel, et sellisel juhul tuleks lähtuda konservatiivsuse printsiibist[10].
- Saada olevate puhkepäevade arv ei olnud korrektselt inventeeritud. 12 töötaja puhkusereservi kontrollimisel tuvastasime vigu kolme töötaja puhul. Arvestatud puhkupäevade arv oli T. Noorkõiv puhul 29 päeva tegelikust väiksem, J. Kuks puhul 11 päeva suurem ja L.Lindstrõmi puhul 40 päeva väiksem.
- Puhkusereservi summa oli arvestatud detsembrikuu töötasu alusel. Puhkuse tasu arvestamise korrast[11] lähtudes tuleks puhkusereservi arvestada töötaja viimase kuue kuu tasu keskmise alusel.

Sellest tulenevalt ei saa me hinnangut anda puhkusereservi õigsusele.

2.1.7. Kaitseministeeriumi 2001. aasta kuludes kajastuvad kulud summas 2 572 900 krooni, mis olid seotud tsentraliseeritud varustamisega, kuna vara saajale on üleantud kaup ostuhinnas ilma muude soetamisega seotud kuludeta nagu tolliprotseduuridega, kaubaveoga jne seotud kulud. Lähtudes majandusüksuse printsiibist[12] oleks tulnud raamatupidamises varad arvele võtta nende soetamise momendil tegelikus soetushinnas. Sellisel juhul oleks need summad antud üle koos kaubaga kaubasaajale

2.1.8. Bilansireal "Muud lühiajalised kohustused" on lühiajaliste kohustustena riigile selgitamata summasid 1,12 mln krooni. Nimetatud summa oli selgitamata ja kajastus bilansis juba seisuga 31.12.2000. Juhime tähelepanu, et lähtuvalt Rahandusministeeriumi 06.12.01 määrusest nr 105 oleks tulnud kõik bilansisaldod inventeerida - bilanss ei tohi sisaldada selgitamata summasid.

2.1.9. 2001. a bilansi algsaldod on korrigeerimata järgmiste oluliste paranduste võrra:

- Kaitseministeeriumi ehitus- ja kinnisvara osakonna kinnisvarabüroo poolt koostatud aktide alusel on ministeeriumi raamatupidamises aastal 2001 arvele võetud varad, mis on Kaitseministeeriumi valitsemisele määratud alates aastast 1992. Varade jääkväärtus, mille võrra on 2001. aastal suurendatud bilansikirjet "Kapital", on kokku 1 396 908 krooni. Rahandusministri määrus[13] sätestab, et kui aruandeperioodil avastatakse eelmisi perioode puudutavaid asjaolusid, mis olid jäänud õigeaegselt avastamata ja aruandes kajastamata, siis tuleb korrigeerida 2000. a bilanssi ja tulemiaruannet. 2001. a aastaaruande koostamisel lähtutakse korrigeeritud algbilansist.

- Kaitseministeeriumi 2001. aasta tulemiaruande rida "Finantskulud" sisaldab kulusid summas 2 982 465 kr, mis kuuluvad tekkepõhiselt aastasse 2000. Kajastamise erinevused tulenesid järgmistest lepingutest:

  - Hansaliising leping 990164L alusel on intressikulu 2001. aastal 1 590 520 krooni, ministeeriumi raamatupidamisarvestuses on summaks 4 374 420 krooni.
  - Ühisliising leping L00101960 alusel on intressikulu 2001. aastal 1 522 118 krooni, ministeeriumi raamatupidamisarvestuses on summaks 1 676 338 krooni.
  - Ühisliising leping L00101961 alusel on intressikulu 2001. aastal 349892 krooni, ministeeriumi raamatupidamisarvestuses on summaks 394 237 krooni.

[10] Raamatupidamise seadus § 5 p 12
[11] Vabariigi Valitsuse 23.08.01. a määrus nr 278
[12] Raamatupidamise seadus § 5 p 9
[13] Rahandusministri 06.12.2001 määrus nr 105 § 67

- Kaitseministeeriumi 2001. aasta kuludes on kajastatud kulusid summas 712 500 krooni, mis olid sisult 2000. aasta kulud. See on vastuolus raamatupidamise tekkepõhisuse printsiibiga[14], mille järgi majandustehinguid kajastatakse siis, kui need on toimunud, sõltumata sellest, kas raha on laekunud või tasutud. Nimetatud summa ulatuses oleks tulnud korrigeerida eelmise aasta kulusid ja tulemit.

- Kaitseministeeriumi bilansis seisuga 01.01.2001 on arvel varasid summas 220 271 314 krooni, mis reaalselt kuuluvad teistele asutustele. Nimetatud korrigeerimiskanded tehti 2001. aastal:

- Kaitseministri 12.02.1997 määrusega nr 41 alusel anti Kaitseliidu Peastaabi valdusse varad summas 29 244 250 krooni. Varade üleandmise-vastuvõtmise akt, mis on aluseks ka raamatupidamiskanneteks, on vormistatud 15.08.2001.
- Kaitseministri 16.06.1998 määrusega nr 69 alusel anti Kaitseväe Õhuväe Lennubaasi valdusse varad summas 191 027 064 krooni. Varade üleandmise-vastuvõtmise akt, mis on aluseks ka raamatupidamiskanneteks, on vormistatud 31.05.2001.

- Bilansis seisuga 01.01.2001 on bilansireal 9.5 "Lõpetamata ehitus" tööd meie hinnangul summas 30 mln krooni, mis seisuga 31.12.2000 olid teostatud, ministeeriumi poolt vastu võetud ja kuulusid allasutustele üleandmisele juba 2000. aastal.

Oleme seisukohal, et nimetatud tehingute puhul oleks tulnud korrigeerida 2001.a algsaldosid. Rahandusministri määrus[15] sätestab, et kui aruandeperioodil avastatakse eelmisi perioode puudutavaid asjaolusid, mis olid jäänud õigeaegselt avastamata ja aruandes kajastamata, siis tuleb korrigeerida 2000. a bilanssi ja tulemiaruannet. 2001. a aastaaruande koostamisel lähtutakse korrigeeritud algbilansist.

2.2. Riigikontrolli arvamus

Riigikontroll on arvamusel, et

- **Arvestades auditi ulatust ja käesoleva kontrolliaruande punktides 2.1.1 kuni 2.1.9 kirjeldatud asjaolude võimalikku mõju, ei saa me anda hinnangut selle kohta, kas Kaitseministeeriumi raamatupidamise aastaaruanne seisuga 31.12.2001, mis näitab Kaitseministeeriumi 2001. aasta tulemiks 220 793 949 ja bilansimahuks 31.12.2001. a seisuga 472 060 502 krooni, on olulises osas kooskõlas Eesti Vabariigi rahandusministri 06.12.2001. a määrusega nr 105 "2001. a raamatupidamise aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine".**

- **2001. a riigieelarve täitmise aruanne, mis näitab Kaitseministeeriumi 2001. aasta kassakuludeks 122 846 360 krooni, on olulises osas kooskõlas riigieelarve seadusega[16] ja 2001. aasta riigieelarvega[17].**

[14] Raamatupidamise seadus § 5 p 6
[15] Rahandusministri 06.12.2001 määrus nr 105 § 67
[16] Riigieelarve seadus 9.6.1999
[17] Rahandusministri 06.12.2002 määrus nr 105

2.3. Raamatupidamisarvestust ja eelarvevahendite kajastamist puudutavad tähelepanekud, mis aastaaruande ega eelarve täitmise aruande õigsust ei mõjuta summade ebaolulisuse tõttu

2.3.1 Praktiliselt kõik erivarustusega seotud nõuded, mis on näidatud bilansis seisuga 31.12.2001. a kogusummas 115 929 krooni, on tekkinud 1999. aastal. Nimetatud nõuded ei ole tõestatud saldokinnitustega (saldoteatistega). Kaitseministeeriumi ametnikud ei suutnud auditi käigus selgitada nõuete tekkimise põhjusi ega summade tagasi saamise võimalusi. Meetmeid nende summade ostjatelt sisse nõudmiseks ei ole rakendatud. Selle asemel kanti nimetatud nõuded 2000. aasta aruande koostamisel ebatõenäoliselt laekuvate nõuete hulka. Ka 2001. aasta jooksul ei suutnud Kaitseministeeriumi raamatupidamise töötajad selgitada nõuete tekkimise põhjusi ega summade tagasi saamise võimalusi, samuti ei ole jätkuvalt rakendatud meetmeid nende summade sisse nõudmiseks ostjatelt.

2.3.2 Auditi käigus tuvastasime tulemiaruande real "Muud tegevuskulud" kajastatud väljaminekuid summas 204 600 krooni, mis oli tehtud teiste asutuste tarbeks (Kaiu Lasketiir, KL Nõmme Malev, Lennuamet jne). See on vastuolus majandusüksuse printsiibiga[18], mille järgi raamatupidamiskohustuslase raamatupidamises ja aruannetes arvestatakse tema vara, omakapital, kohustused ja majandustehingud lahus tema omanike, kreeditoride, töötajaskonna, klientide ja teiste isikute varast ning majandustehingutest. Nimetatud kulud oleks tulnud kajastada tulemiaruande real "Ülekanded ja toetused".

2.3.3 2001. aastal võttis ministeerium arvele mitmeid kortereid AS Mendelson & Co poolt 1995-1996 a koostatud eluruumi hindamise akti alusel summas 79 920 krooni. 2000. aastal on ühes neist tehtud remonti maksumuses 316 700 krooni, mis võeti arvele kontole 1181 "Lõpetamata ehitus". Asjaolu, et korter on arvele võtmata, tuvastati 2001. aastal, mil hakati uurima, miks on tehtud remonti korteris, mis Kaitseministeeriumile ei kuulu.

2.3.4 Kaitseministeeriumi bilansis ega ka ühegi Kaitseministeeriumi valitsemisala asutuse bilansis ei kajastu Võru Linnavalitsuselt 07.03.2001 Kaitseministeeriumi üle antud Kuperjanovi Üksikjalaväepataljoni kasutuses olevad korterid soetusmaksumuses 66 001 krooni. Dokumendid nimetatud korterite kohta saabusid eelarve- ja rahandusosakonda 2002. aastal. Oleme arvamusel, et dokumentide liikumise probleemile tuleks pöörata rohkem tähelepanu.

2.3.6. Eelarveväliselt pangakontolt (10052032218002) on välja makstud töötasusid summas 5 299,30 krooni, mille puhul ei olnud võimalik tuvastada, millega seoses on need väljamaksed tehtud ja kas nende väljamakse on põhjendatud.

2.3.7. Riigikassas on 07.06.2001 tehtud paranduskanne, millega on 16.05.2001 makstud ühekordsed toetused summas 240 116 krooni tõstetud artikli 27 "Muud toetused" alt artikli 57 "Rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud" alla. See läheb vastuollu riigieelarve seadusega[19], mille järgi saab Riigieelarves määratud kulude otstarvet muuta vaid riigieelarve muutmise teel.

2.4. Ettepanekud

2.4.1 Viia lõpule Kaitseministeeriumi põhivarade täielik inventeerimine ning viia põhivararegistri andmed vastavusse inventuuride tulemustega. Inventuuride läbiviimisel kasutatud lugemislehti vm muid abimaterjale palume hoida alles kui inventuuride läbiviimiste tõendusmaterjale.

---

[18] Raamatupidamise seadus § 5 p 1
[19] Riigieelarve seadus § 25

2.4.2 Võtta raamatupidamisarvestuses arvele Kaitseministeeriumile kuuluv korter aadressil Tallinn, Tondi 54 ning korteris teostatud remont. Korter tuleb arvele võtta ka riigivararegistris.

2.4.3 Selgitada ettemaksete tegelik saldo E-Arsenal AS-iga ja viia raamatupidamisarvestus vastavusse tegeliku olukorraga.

2.4.4 Inventeerida puhkusereserv ning lähtuda reservi arvestamisel puhkuse tasu arvestamise korrast[20]. Lisada puhkusereservi arvestusele töötuskindlustusmaks.

2.4.5 Lisada tsentraalse varustamise korras soetatud kaupade ja teenuste maksumusele kõik nimetatud hangetega seotud kulutused ning anda need koos kauba / teenusega üle valitsemisala asutustele.

2.4.6 Inventeerida bilansirida "Muud lühiajalised kohustused" ning selgitada välja, millest koosnevad lühiajaliste kohustustena riigile kajastatud selgitamata summad 1,12 mln krooni.

[20] Vabariigi Valitsuse 23.08.01. a määrus nr 278

3. Muud tähelepanekud

3.1. Olulisemad tähelepanekud

Kaitseministeeriumi majandustehingute õiguspärasuse ning finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta üldhinnangut andmata toome välja järgmised olulisemad tähelepanekud:

3.1.1. Riigivara valitsejad peavad kandma riigivara kasutusse andmisest saadud ja eelmisel kuul laekunud tulu iga kuu 5. kuupäevaks Maksuameti tulude kontole. Detsembris laekunud summad kantakse eelarvesse 28. detsembriks[21]. Kaitseministeerium eksis nimetatud määruse vastu, kui jättis 2001. aastal eelarvevälisele pangakontole ruumide rendist laekunud tulud summas 2 542 373 krooni riigieelarvesse üle kandmata. Nimetatud summa kanti riigieelarvesse alles 11.04.2002.

3.1.2. 28.11.1994 avati Kaitseministeeriumi arve Washingtonis, millele kanti 227 887 USD transpordi kulude eest tasumiseks USA-st Eesti Kaitseministeeriumisse saadetava abi korral. Seisuga 01.01.2001 on nimetatud pangaarve jääk 101 810 USD, mis kajastub ministeeriumi bilansis, kuid ministeeriumi raamatupidamises puuduvad andmed sellel ajavahemikul pangaarvel toimunud tehingute kohta.

3.1.3 Kontrollides nõudesummasid töötajate vastu, tegime tähelepaneku, et osa ministeeriumi ametnikke ei tagasta kasutamata lähetuskuluavansse ega esita ka aruandeid faktiliste kulude kohta. Kokku on sellesisulisi pikaajalisi nõudeid summas 93 756 krooni. Võlgnikega on sõlmitud maksegraafikud.

3.1.4 Kaitseministeerium on sõlminud liisingfirmadega faktooringlepinguid, mis on sisuliselt laenulepingud (seda vaatamata asjaolule, et ministeerium ise intresse selle pealt ei maksa). Faktooringlepingute sõlmimine on vastuolus riigieelarve seadusega[22], mis keelab ministeeriumil ja tema valitsemisala allasutusel võtta laenu, anda tagatisi, sealhulgas garantiisid. Faktooringulepingute sõlmimisel on Kaitseministeerium võtnud täiendavaid kohustusi järgmiseks eelarveaastaks. Riigieelarve seaduse[23] kohaselt on riigiasutusel õigus võtta rahalisi kohustusi ainult siis, kui neil on riigieelarves selleks assigneeringuid ette nähtud. Taolisi faktooringlepinguid sõlmiti 2000. aasta lõpul 8 775 200 krooni, 2001. aasta lõpul aga juba 26 016 664 krooni ulatuses.

3.1.5 2001. aastal on Kaitseministeeriumi raamatupidaja Kristel Kohv (lahkus töölt 2001. a mais) võtnud eelarveväliselt pangakontolt nr 10052032218002 raha summas 65 000 krooni, milleks ei olnud tal mingisugust alust. Juhtumi ilmnedes algatas Kaitsepolitsei kriminaalasja Kaitseministeeriumi avalduse alusel ning auditi toimumise ajaks oli asunud Kristel Kohv kohtuotsusest lähtuvalt tagasi maksma võetud raha. Siiski juhime tähelepanu, et taoline juhtum sai võimalikuks Kaitseministeeriumi sisekontrollisüsteemi puuduste tõttu pangatehingute üle.

3.1.6 Kaitseministeerium ei ole kehtestanud krediitkaartide kasutamise ja aruandluse korda. Osa krediitkaardikasutajatest koostavad krediitkaartide aruandeid, osa esinduskulude aruandeid. Seetõttu puudub meie arvates piisav kontroll krediitkaartidega tehtavate kulutuste üle ning

[21] Rahandusministri 01.03.2001 määrus nr 27
[22] Riigieelarve seadus § 29 lg 3
[23] Riigieelarve seadus § 29 lg 1

raamatupidajatel puudub piisav informatsioon nende kulutuste õigeks kajastamiseks raamatupidamises. Oleme seisukohal, et kõik asutuse töötajad peaksid oma krediitkaardiga tehtud kulutuste kohta tegema aruande samas formaadis, vältimaks võimalikke arusaamatusi.

3.1.7 Bilansireal 7.5 "Ettemaksed hankijatele" on kajastatud firmadele ekslikult rohkem makstud summasid. Näiteks:

- Serendal AS-le makstud 168 768,9 krooni - tekkis seoses sellega, et 2000. a detsembris maksis Kaitseministeerium toidunõude eest nimetatud summa topelt. AS-lt Serendale on enammakstud summa osas saadud kaupa 2002. aastal

- AS-le Teksmet tarbevee süsteemi renoveerimise lõpparve tasumisel 2001. a jaanuaris ei võetud arvesse 2000. a detsembris tehtud ettemaksu summas 72 815 krooni. AS-le Teksmet on esitatud nõue 2002. aastal.

3.1.7. Auditi käigus tuvastasime, et Kaitseministeeriumi ja ESS Puhastustööde AS vahelise koristuslepingu nr 990901-01/193/9909 (sõlmitud 1.september 1999) kohaselt maksis kaitseministeerium iga kuu ESS Puhastustööde AS-ile 54 535,67 krooni (sisaldab käibemaksu). 1.jaanuaril 2001 sõlmitud lepingu lisa nr 14 kohaselt tõusis aga Kaitseministeeriumi kuumakse 85 280, 96 kroonini. Põhjendusena toodi töömahtude suurenemine. Lepingu lisa allkirjastas 01.01 2001 Kaitseministeeriumi kantsler T.Mänd , kelle töösuhe Kaitseministeeriumiga lõppes järgmisel päeval, s.o 02.01.2001. Kontrollimise käigus tuvastasime töömahtude tegeliku suurenemise alles 2001. aasta sügisel, kui valmis maja 5. korrus. Oleme arvamusel, et hinnatõusu 1. jaanuarist 2001 ei saa lugeda põhjendatuks.

3.1.8. Kaitseministeerium andis üle Ämari Lennuväljal asuvad angaarid-laohooned soetusmaksumusega 18 861 752 krooni Kaitseministeeriumi Keskladudele 30.05.2001 koostatud vara üleandmise-vastuvõtmise aktiga nr 2. Ministri käskkiri varade üleandmiseks puudub. See on vastuolus Riigivara seadusega[24], mille kohaselt ühe riigivara valitseja valitsemisala piires võib riigivara üle anda valitseja kirjalikul otsusel või volitatud asutuste kirjalikul kokkuleppel.

3.1.9. Lähtudes riigisaladuse seadusest[25], mille kohaselt kaitseväe relva- ja laskemoonaladude ning nende valve- ja sidesüsteemide ning muude kommunikatsioonide plaanid on konfidentsiaalse tasemega, on Kaitseministeerium riigihanke pakkumismenetlust tegemata teinud järgmised soetused:

- 23.10.2000. a osteti tööettevõtulepinguga nr 372/0010 AS-ilt Viking Valve mitmesuguseid valve- ja jälgimissüsteemi paigaldamistöid Keskladude territooriumil summas 12 658 449 krooni.

- Infotehnoloogia kaubad ja teenused MicroLink Süsteemide AS-ilt summas 728 921 krooni

- Arvutid AS-ilt Poniard summas 253 200 krooni

Auditi käigus tuvastasime, et nimetatud soetuste kohta käivad dokumendid (sh lepingud, valveseadmete nimekirjad ja spetsifikatsioonid, üleandmise-vastuvõtu aktid jm dokumentatsioon) ei olnud salastatud. Oleme seisukohal, et Kaitseministeerium on läinud vastuollu viidatud riigisaladuse seaduse sättega. Enne 01.04.2001. a kehtinud riigihangete seaduse § 4 lg 3 p 1 kohaselt juhul, kui riigihanke objektiks on riigisaladusega seotud hanked, peab ostja pidama läbirääkimisi vähemalt kolme pakkujaga. Nimetatud hangete puhul seda tehtud ei ole, mistõttu on mindud vastuollu viidatud riigihankeseaduse sättega.

[24] Riigivara seadus § 10 lg 3
[25] Riigisaladuse seadus § 5 p 15

3.1.10. Viidates riigisaladusele on Kaitseministeerium teinud riigihanke pakkumismenetlust läbi viimata järgmisi soetusi:

- Kaitsejõudude Peastaabi tarvis on soetatud laudu, toole, riiuleid, üleriiete kappe, puhkeruumi diivaneid jm kontori- ning puhkemööblit:
  - AS-ilt Standard summas 2 782 035 krooni
  - AS-ilt Thulema summas 1 965 372 krooni

- Erinevatele väeosadele on soetatud sööklalaudu ja kasarmutaburette:
  - OÜ-lt Epitar summas 236 236 krooni

- Rekonstrueerimistööd Tapa endise garaaþihoone ümber ehitamiseks kirdeladude tuletõrje depoo administratiivhooneks:
  - AS-ilt Renover summas 971 080 krooni

Oleme seisukohal, et andmed nimetatud hangete kohta ei sisalda riigisaladust, sest need ei vasta ühelegi riigisaladuse seaduse §§ 5-7 nimetatud kriteeriumile. Oleme arvamusel, et otsuse riigihanke mittekorraldamise kohta seoses riigisaladusega peaks tegema minister (või kantsler) oma käskkirjaga, mis sisaldaks viidet riigisaladuse seaduse vastavatele punktidele.

3.1.11. Välisesindustes kasutatavate pangaarvete üle puudub regulaarne kontroll. Oleme seisukohal, et kord aastas kontrollimine ei ole piisav, samas sagedasem kohapeal kontrollimine ei õigusta oma kulutusi. Seetõttu näeme võimalusena saata igakuiselt välismaa pangaarvete liikumiste väljavõte, mis oleks aluseks pisteliseks algdokumentide kontrolliks.

3.1.12. Ministeerium on teinud 2001. a eelarvevahendite arvelt aasta lõpus ettemakseid järgnevalt:

- Tallinna Tolliinspektuurile käibemaksu osas 1 274 300 krooni

- 2002. aasta kommunaal- ja sidekulude katteks summas 297 000 krooni

- 21.12.01 sõlmitud kahe tööettevõtulepingu järgi 2002. a ostetavate trükiteenuste eest summas 344 700 krooni

- Vaba Maa AS-ile kanti ettemaksuna üle 308 216 krooni, mis moodustas 100 % lepingu kogumaksumusest. Vastavalt 20.12.2001. a tööettevõtulepingule kohustub töövõtja tegema kaitseväeteenistuse tunnistuse kordustrüki, mille viimase partii üleandmise tähtajaks on määratud 09.12.2002. Oleme arvamusel, et taolised lepingu tingimused on põhjendamatud, kuna ettemaks nõuti ette aasta enne tööde lõpetamist. Sellega krediteeriti põhjendamatult äriühingut riigieelarvevahendite arvel.

Juhime tähelepanu riigieelarve seadusele § 33, mille kohaselt kasutamata jäänud assigneeringud v.a § 8 sätestatud ülekantavad kulud, kuuluvad sulgemisele 31. detsembri seisuga.

3.1.13. Aruandeperioodi lõpus on tehtud akreditiive (sisuliselt 100% ettemaks) summas 13 193 911 krooni, kuigi selleks puudus otsene vajadus (varem samadelt firmadelt kaupu soetades ei ole selliseid tingimusi olnud). Taoliste ettemaksete taga näeme võimalikku soovi näidata eelarve maksimaalset täitmist. Kui riigieelarve täitmise aruande järgi on peatükk 91, artikkel 46 "Kaitseotstarbeline varustus, inventar ja materjalid" kasutatud ära 99,09 %, siis ilma nimetatud akreditiivideta tuleb eelarvetäitmise summaks 87 % aastaeelarvest. Riigi jaoks oli tegemist täiendava kulutusega Ühispangale tehtud akreditiivi hoidmise teenustasu ja vaba raha kasutamata jätmise näol.

3.1.14. Siseaudiitor töötab Kaitseministeeriumis alates 2001. aasta oktoobrist. Selle aja jooksul on siseauditi osakond tegelenud osakonna töörutiinide ja tegevusplaanide määratlemisega. Samuti on kontrollitud välisatašeede majandustegevust ning Kaitseministeeriumi riigihangete korraldust. Siseauditi osakond ei ole nimetatud perioodil viinud läbi auditeid üheski ministeeriumi valitsemisala allasutuses.

3.1.15. Auditi käigus tuvastasime juhtumeid, kus ministeeriumile kuuluvaid kortereid oli antud kasutada nii ministeeriumi ametnikele, ministeeriumi allasutuste töötajatele, samuti kasutas üht ministeeriumile kuuluvat korterit ka ministeeriumi endine töötaja. Kehtestamata on põhimõtted ja kord, mille alusel toimub ministeeriumile kuuluvate korterite kasutusse andmine tööandja eluruumina.

3.2. Ettepanekud

3.2.1 Kehtestada krediitkaartide kasutamise ja aruandluse kord, et vältida krediitkaardiga tehtud kulutuste kohta aruandluse esitamist erinevas formaadis ja sellega seotud võimalikke arusaamatusi.

3.2.2 Nõuda sisse firmadele Serendal AS ja Teksmet AS ekslikult rohkem makstud summad.

3.2.3 Muuta ministeeriumi töökorraldust nii, et otsuse riigihanke mittekorraldamise kohta seoses riigisaladusega peab tegema minister (või kantsler) oma käskkirjaga, milles on toodud viited riigisaladuse seaduse vastavatele punktidele.

3.2.4 Saata igakuiselt ministeeriumisse välismaa pangaarvete liikumiste väljavõte ning teostada selle alusel regulaarselt pisteliselt algdokumentatsiooni kontrolli (st valida välja tehingud, juhusliku valiku vm põhimõtte järgi, ning küsida valitud tehingute kohta algdokumentidest koopiad.)

3.2.5 Kehtestada põhimõtted ja kord, mille alusel toimub ministeeriumile kuuluvate korterite kasutusse andmine tööandja eluruumina.

4. Kaitseministeeriumi seisukohad

Kaitseministeeriumi logistika asekantsler kantsleri ülesannetes Jüri Parbo on käesolevas aruandes toodud seisukohti ja ettepanekuid kommenteerinud järgmiselt[26]:

- Kaitseministeerium on nõustunud kõigi Riigikontrolli ettepanekutega ning esitanud omapoolsed tegevuskavad oma vastuskirjas.

- Punkti 3.1.13. kohaselt käsitletakse akreditiive kui 100% ettemaksu. Kaitseministeerium ei saa nimetatud tõlgendusega nõustuda. Akreditiivide (Letter of Credit) alusel maksmise klausel lülitati lepingusse müüa nõudmisel ning läbirääkimiste tulemusel. Erinevalt ettemaksust võimaldab akreditiiviga tasumine hoida lepingujärgset raha kontrolli all kuni kauba saamiseni Eestisse. Raha vabastamine Eesti Ühispangas müüja kasuks toimub alles pärast müüapoolsete kohustuste täitmist. Lisaks eeltoodule laekus 2002.a. Eesti Ühispangalt akreditiivide intressina tagasi ning kanti riigituludesse 26 458 krooni.

- Kaitseministeerium ei nõustu punktidega 2.1.5 ja 3.1.4, kuna võlgnevused tarnijatele tuleb bilansis kajastada võlgnevusena tarnijatele. Ministeerium on nõus, et faktooringtehing on finantseerimistehing, kuid see on müüja poolne finantseerimistehing - mitte ostja poolne. Kuna seoses müüja sooviga oma debitoorset võlgnevust müüa liisingfirmale ei saanud Kaitseministeerium majanduslikku kasu ega kahju – seega ei olnud ministeeriumil ka põhjust keelduda nimetatud ettepanekutest arveid faktoorida. Kaitseministeerium ei ole tasunud liisingfirmadele intressi – seega ei ole ministeerium laenu võtnud. Lisaks lubab Riigieelarve seaduse §30 lg 1 sõlmida ministeeriumil hankelepinguid järgmise aasta assigneeringute arvel kuni 50% ulatuses jooksvaks eelarveaastaks ettenähtud vastavatest assigneeringutest.

- Punkt 2.3.1. Kaitseministeeriumi raamatupidamise töötajad püüdsid 2001.aasta jooksul välja selgitada nõuete tekkimise põhjusi helistades neile võlgu olevatele asutuste pearaamatupidajatele, kuid kahjuks nõuete tekkimise põhjused ei selgunud. Kuna nõuded on tekkinud juba 1999. aastal, oleme seisukohal, et tegemist on ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega.

- Punkti 3.16. osas ei saa Kaitseministeerium nõustuda Riigikontrolli tähelepanekuga, et ministeeriumis puudub piisav kontroll krediitkaartidega tehtavate kulutuste üle. Kõik krediitkaardikasutajad esitavad rahandus- ja eelarveosakonnale iga kuu 5. kuupäevaks eelmisel kuul krediitkaartidega tasutud tehingute kohta kuludokumendid, mis on raamatupidamiskannete aluseks. Tehingud, mis ei ole seotud ministeeriumi kuludega või mille kohta ei esitata kuludokumente, ei kanta raamatupidamises kuludesse, vaid hüvitatakse krediitkaardi kasutaja poolt.

- Kaitseministeerium on teinud riigihanked punktides 3.1.9 ja 3.1.10 esitatud nimekirjas olevatele hangetele. Kõik nimetatud hanked on tehtud riigihangete seadus §4 alusel (või vana riigihangete seaduse analoogset riigisaladust puudutavat korda järgides), s.t. on tegemist erandlike hangetega, kus vastavalt riigihangete seadusele ei ole Kaitseministeerium ostjana kohustatud järgima riigihangete seaduses sätestatud korda. Kommenaarid üksikute hangete lõikes on järgmised:

    - Viking Valve hange 2000, salajane, dokumendid Riigisaladuse kaitse osakonnas. Peeti läbirääkimis kolme pakkujaga, neist kaks esitasid pakkumise ja ühega sõlmiti leping.

    - Standard, Thulema - hange 2001, salajane, dokumendid ja kirjavahetus KAPO-ga saladuse klausli vajalikkuse üle Riigisaladuse kaitse ja ehituse osakonnas.

[26] Kaitseministeeriumi vastuse täistekst on esitatud käesoleva kontrolliaruande lisas, vt lk 20-24

- Renover - seotud Viking Valve hankega, salajane, dokumendid Riigisaladuse kaitse osakonnas.

- Microlink Süsteemid - osalt salajane hange (533370 EEK - NIS projekt. NIS projekti puhul peeti läbirääkimisi vähemalt kolme pakkujaga), osalt hangitud eraldiseisvalt alla 100 000 maksvaid oma olemuselt väga erinevaid tooteid nagu server, programm Postipoiss litsentsid 20 tk KJPS-le ja 1 Kaitseministeeriumile, osalt soetatud Õhuväe poolt arvuteid mais 31 500 kr ja detsembris 35 000 kr eest - kuna IT vahendid on Kaitseministeeriumi eelarves, siis tasus arved Kaitseministeerium.

- Poniard - Hangitud KJPS poolt salajaseks tarbeks server (G2 isikukontroll) ja ministeeriumi poolt Baltpers projekti tarbeks (salajane) arvuteid, lisaks veel arvuteid KJPS 55 200 ja KMIN 55 200 kr, mis hangiti eraldiseisvalt Poniardi sooduskampaania ajal ja sooduskampaania ära kasutamine mõlema asutuse poolt (kokku 100 000 krooni ületamine) avastati peale kauba kätte saamist ja arvete tasumist.

- OÜ Epitar - antud firmaga sõlmiti leping 27. Märtsil 2001 summas 168 268 krooni, seega enne kui jõustus praegu kehtiv seadus ja teine hankeleping aasta lõpus teisele objektile summas 67 968 krooni. Kumbki nendest hangetest ei olnud salajane.

5. Riigikontrolli eriarvamused Kaitseministeeriumi seisukohtade osas

- Riigikontroll möönab, et seoses läbirääkimisprotsessi vähese dokumenteeritusega, ei ole meil piisavalt tõendeid punktis 3.1.7 väite tõestamiseks, kuid peame vajalikuks tuua välja asjaolu, et lisatagatiste nõudmine äripartnerite vahel, kellel on pikaajalised ärisuhted ja kellel ei ole olnud teineteisele pretensioone, on harvaesinev.

- Punktid 2.1.5 ja 3.1.4. Vaatlusalustes tehingutes on kolm osapoolt - Kaitseministeerium, hankija ja liisingfirma. Riigikontroll lähtub reaalselt allakirjutatud tehingutest ja nendest nähtub, et lepingu liisingfirmaga on sõlminud siiski Kaitseministeerium. Seega on ka kohustus ministeeriumil liisingfirma ees. Kohustus liisingfirma ees on käsitletav laenuna olenamata asjaolust, mis tingimustel laenu võeti - sellest lähtuvalt jääb Riigikontroll endiselt oma seisukohale.

- Punkt 2.3.1. Kaitseministeeriumi väide, et vaatamata raamatupidamise töötajate püüetele ei suudetud nõuete tekkimise põhjusi selgitada, on arusaamatu, sest:

  1) Ministeeriumi panga ja riigikassa väljamaksete aluseks peab olema algdokument (arve), millel on kirjas nõude tekkimise alus.

  2) Juhul, kui ministeeriumi 1999 aasta raamatupidamisdokumentidest ei ole võimalik vajalikke algdokumente leida, on pangaväljavõtete alusel võimalik tuvastada, kas firmadele, kelle vastu on nõuded, on tehtud väljamakseid. Kui nimetatud firmad on raha kätte saanud, siis peavad neil olema erivarustuse üleandmise-vastuvõtmise aktid, mis tõendavad, et Kaitseministeerium on reaalselt kauba, mille eest ta on maksnud, kätte saanud. Juhul, kui nimetatud firmad ei ole raha kätte saanud, tuleks alustada juurdlust, kellele nõuete aluseks olev väljamakse tegelikult tehti.

  Nõuete kuludesse kandmine põhjusel, et nende kohta ei ole saadud piisavalt informatsiooni, ei ole põhjendatud, kuna sellisel juhul säilib risk, et nõuete summa osas esines kuritarvitusi varasematel perioodidel.

- Punkt 3.1.6. Oleme seisukohal, et krediitkaardi kuludokumendi olemasolu üksinda ei anna rahandus- ja eelarveosakonna töötajatele piisavat ülevaadet sellest, kas kulutus on seotud ministeeriumi põhifunktsioonide täitmisega, samuti, kas kulutustelt tuleks arvestada erisoodustuse sotsiaal- ja tulumaksu (näiteks restorani ja hotelli arved). Taolise informatsiooni edastamiseks peaks toimima aruandlus, kus krediitkaardikasutaja selgitab iga kuluga seotud asjaolusid ning kinnitab oma selgituste paikapidavust allkirjaga. Vastav aruandlus peaks olema ühesugune ja kohustuslik kõigile krediitkaardikasutajatele.

- Punktid 3.1.9 ja 3.1.10. Kaitseministeerium läheb oma seletustes endaga vastuollu - alguses ütleb, et kõik kontrolliaruandes mainitud hanked on läbiviidud RHS §4 alusel, kuid samas möönab, et OÜ Epitari hanked ei sisaldanud riigisaladust. Kaitseministeeriumi selgitustest ilmneb, et tavaarvuteid on soetatud üksnes kontrolliaruandes mainitud firmadelt üle 176 900 krooni eest.

Oleme seisukohal, et kui minister ei pea vajalikuks riigieelarve peatükki nr 97 jaotada oma käskkirjaga valitsemisala asutuste vahel, siis peaks toimuma nende rahade tsentraalne planeerimine ja kasutamine ministeeriumi poolt. Sellist tulenevalt peaks ministeerium olema teadlik oma valitsemiala asutuste IT-tehnoloogia vajadustest ja viima läbi tsentraalse riigihanke. Jääme oma endisele seisukohale selles osas, et firmadelt Standard, Thulema ja Renover soetatu ei kuulu riigisaladuse sätte alla, mistõttu oleks nende puhul tulnud teha riigihange. Firmade Poniard, Microlink Süsteemid ja Viking Valve puhul on aga endiselt arusaamatu, miks on osa hanget puudutavast dokumentatsioonist salastamata.

Kaie Karniol
Peakontrolör
Finantsauditi osakond

KAITSEMINISTEERIUM

Lp Kaie Karniol
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Teie 23. juuli 2002 nr 2-7.1-FA/02/1264
Meie 30.07.2002 nr 1-100/4122

Austatud Kaie Karniol

Täname Teid kontrolliaruande eelnõu nr 02-4/02/24 (Riigikontrolli arvamus Kaitseministeeriumi 2001.a. raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta)esitamise eest.

Alljärgnevalt esitame Kaitseministeeriumi seisukohad kontrollaktis kajastatud tähelepanekute, hinnangute ja ettepanekute suhtes ning Kaitseministeeriumi poolt kavandatavad meetmed esitatud probleemide lahendamiseks.

1. Kontrollaktis toodud ettepanekud.

1.1. *Kehtestada krediitkaartide kasutamise ja aruandluse kord, et vältida krediitkaardiga tehtud kulutuste kohta aruandluse esitamist erinevas formaadis ja sellega seotud võimalikke arusaamatusi.*
Oleme toodud ettepanekuga nõus. Vastava kord kehtestatakse koos uute raamatupidamise sise-eeskirjadega ning korra töötab 2002.a. lõpuks välja Kaitseministeeriumi rahandus- ja eelarveosakond.

1.2. *Nõuda sisse firmadele Serendal AS ja Teksmet AS ekslikult rohkem makstud summad.*
Serendal AS –le enammakstud summa osas on kaup kätte saadud 2002.aastal. AS-le Teksmet on nõue esitatud 2002.aastal.

1.3. *Muuta ministeeriumi töökorraldust nii, et otsuse riigihanke mittekorraldamise kohta seoses riigisaladusega peab tegema minister (või kantsler) oma käskkirjaga, milles on toodud viited riigisaladuse seaduse vastavatele punktidele.*
Oleme toodud ettepanekuga nõus. Vastavalt Kaitseministeeriumi põhimääruse § 17 p 21 otsustab minister ministeeriumi ülesannete täitmiseks vajamineva vara hankimiseks ja teenuste tellimiseks riigihangete pakkumise läbiviimise. Vastavalt §20 p 14 teostab kantsler riigihankeid ministrilt saadud volituste piires.

KM 130403

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 30.07.2002 | 2-7.4-FA/02/1264-2

Sakala 1
15094 Tallinn
Reg nr 70004502

Tel 640 6012
Faks 640 6001

Eesti Ühispank
a/a 10052032216004
kood 401

1.4. *Saata igakuiselt ministeeriumisse välismaa pangaarvete liikumiste väljavõte ning teostada selle alusel regulaarselt pisteliselt algdokumentatsiooni kontrolli (st valida välja tehingud, juhusliku valiku vm põhimõtte järgi, ning küsida valitud tehingute kohta algdokumentidest koopiad).*
Vastav kord toimib alates 2002.a. algusest.

1.5. *Kehtestada põhimõtted ja kord, mille alusel toimub ministeeriumile kuuluvate korterite kasutusse andmine tööandja eluruumina.*
Kaitseministri 09.02.2001.a. käskkirjaga nr 1-020/54 moodustati Kaitseministeeriumi teenistujate eluruumidega varustamiseks kuueliikmeline komisjon. Sama käskkirjaga kohustati ehitus- ja kinnisvaraosakonda välja töötama teenistujatele elamispinna soetamise, eraldamise ja haldamise põhimõtted ning kord. Vastav kord ja põhimõtted töötatakse välja 1. oktoobriks 2002.a.

1.6. *Viia lõpule Kaitseministeeriumi põhivarade täielik inventeerimine ning viia põhivararegistri andmed vastavusse inventuuride tulemustega. Inventuuride läbiviimisel kasutatud lugemislehti vm abimaterjale palume hoida alles kui inventuuride läbiviimise tõestusmaterjali.*
Oleme toodud ettepanekuga nõus. Inventeerimine viiakse lõpule 2002.a. lõpuks, mille tulemusena viiakse põhivararegistri andmed vastavusse inventuuride tulemustega.

1.7. *Võtta raamatupidamisarvestuses arvele Kaitseministeeriumile kuuluv korter aadressil Tallinn, Tondi 54 ning korteris teostatud remont. Korter tuleb arvele võtta ka riigivararegistris.*
Tondi 54 elamus ekslikult maha kantud korter ning korteris 2001.aastal tehtud remont on Kaitseministeeriumi raamatupidamises arvele võetud 2002.aasta algsaldode korrigeerimise tulemusena.

1.8. *Selgitada ettemaksete tegelik saldo E-Arsenal AS-iga ja viia raamatupidamisarvestus vastavusse tegeliku olukorraga.*
Kaitseministeeriumi ja E-Arsenali saldode erinevuse põhjused ulatuvad 1999 aastasse ja kindlalt ei saa kinnitada E-Arsenali poolt esitatud saldo õigsust. Vahede põhjuse selgitame välja 2002.aasta jooksul.

1.9. *Inventeerida puhkusereserv ning lähtuda reservi arvestamisel puhkuse tasu arvestamise korrast. Lisada puhkusereservi arvestusele töötuskindlustusmaks.*
Oleme võtnud puudused teadmiseks ja 2002.a bilansi koostamisel arvestame puhkusereservi töötaja viimase kuue kuu keskmise tasu alusel ning arvestame töötuskindlustuse makset.

1.10. *Lisada tsentraalse varustamise korras soetatud kaupade ja teenuste maksumusele kõik nimetatud hangetega seotud kulutused ning anda need koos kauba/teenusega üle valitsemisala asutustele.*

Oleme nõus Riigikontrolli märkusega ning alates 2002.aastast antakse kõik tsentraliseeritud varustamisega seotud kulud üle kauba saajatele.

1.11. *Inventeerida bilansirida "Muud lühiajalised kohustused" ning selgitada välja, millest koosnevad lühiajaliste kohustustena riigile kajastatud selgitamata summad 1,12 mln kroon.*
Kaitseministeeriumi 2001 a aastaaruande koostamise käigus inventeerisime lühiajalist kohustust riigile, kuid selgitamata kohustuse (1,12 mln krooni) tekkimise põhjused ei selgunud ka 2000.aasta andmete kontrollimisel. Oleme arvamusel, et nimetatud kohustuse inventeerimiseks on vajalik kontrollida raamatupidamisregistreid ja algdokumente 1998 aastast alates.

2. Lõpetuseks mõningad faktilised täpsustused.
2.1. Eelnõu p 3.1.13. kohaselt käsitletakse akreditiive kui 100% ettemaksu. Kaitseministeerium ei saa nimetatud tõlgendusega nõustuda. Akreditiivide (*Letter of Credit*) alusel maksmise klausel lülitati lepingutesse müüja nõudmisel ning läbirääkimiste tulemusel. Erinevalt ettemaksust võimaldab akreditiiviga tasumine hoida lepingujärgset raha kontrolli all kuni kauba saatmiseni Eestisse. Raha vabastamine Eesti Ühispangas müüja kasuks toimub alles pärast müüjapoolsete kohustuste täitmist. Lisaks eeltoodule laekus 2002.a. Eesti Ühispangalt akreditiivide intressidena tagasi ning kanti riigituludesse 26 458 krooni. (Vt ka Lepingute ja lepinguväliste kohustuste seadus § 747).

2.2. Eelnõu p 2.1.5 ja 3.1.4 Palume nimetatud punktid kustutada, kuna võlgnevused tarnijatele tuleb bilansis kajastada võlgnevusena tarnijatele. Oleme nõus, et faktooringtehing on finantseerimistehing, kuid see on müüja poolne finantseerimistehing - mitte ostja poolne. Kuna seoses müüja sooviga oma debitoorset võlgnevust müüa liisingfirmale ei saanud Kaitseministeerium majanduslikku kasu ega kahju – seega ei olnud ministeeriumil ka põhjust keelduda nimetatud ettepanekutest arveid faktoorida. Rõhutame, et Kaitseministeerium ei ole tasunud liisingfirmadele intressi – seega ei ole ministeerium laenu võtnud. Lisaks lubab Riigieelarve seaduse §30 (1) sõlmida ministeeriumil hankelepinguid järgmise aasta assigneeringute arvel kuni 50% ulatuses jooksvaks eelarveaastaks ettenähtud vastavatest assigneeringutest.

2.3. Eelnõu p 2.1.9. osas oleme nõus Riigikontrolli märkustega, et Kaitseministeeriumi 2001.aasta aruanne sisaldab kulusid, mis tekkepõhiselt kuuluvad aastasse 2000.
2001.a aruande koostamise käigus korrigeerisime 2000.a aruannet, kuid vigu, mis puudutasid eelmisi perioode, esines rohkesti ja arvestades koondaruande esitamise tähtaega (19.märts 2002) ei olnud võimalik kõiki vigu parandada.

2.4. Eelnõu p 2.3.1. - Kaitseministeeriumi raamatupidamise töötajad püüdsid 2001.aasta jooksul välja selgitada nõuete tekkimise põhjusi helistades meile võlgu olevate asutuste pearaamatupidajatele, kuid kahjuks nõuete tekkimise põhjused ei selgunud. Kuna nõuded on tekkinud juba 1999.aastal oleme seisukohal, et tegemist on ebatõenäoliselt laekuvate nõuetega.

2.5. Eelnõu p 2.3.2. Oleme nõus Riigikontrolli seisukohaga, et nimetatud kulud oleks tulnud kajastada tulemiaruande real "Ülekanded ja toetused".

2.6. Eelnõu p 2.3.3. 2001.a aastaaruande koostamise käigus selgus, et ministeeriumi bilansis on arvel elumajad, milles kõik või enamus kortereid on erastatud ning seetõttu kanti bilansist maha elumajad ja võeti arvele korterid, mis kuuluvad veel Kaitseministeeriumile. Kuna 2000.aastal korterid bilansis arvel ei olnud, siis kajastati korteri remont lõpetamata ehitusena.

2.7. Eelnõu p 2.3.4 Oleme nõus Riigikontrolli arvamusega, et dokumentide liikumise probleemile tuleks pöörata rohkem tähelepanu ning seetõttu on ministeeriumi töötajatele selgitatud, et kõik majandustehinguid tõestavad dokumendid tuleb koheselt edastada rahandus-ja eelarveosakonnale.

2.8. Eelnõu p 3.1.1.Nõustume Riigikontrolli tähelepanekuga ning kanname riigivara kasutusse andmisest laekunud tulud Maksuameti tulude kontole iga kuu 5.kuupäevaks.

2.9. Eelnõu p 3.1.2. Ministeeriumi raamatupidamisele edastatakse kõik vajalikud andmed, mis kajastavad sellel ajavahemikul pangaarvel toimunud tehinguid.

2.10. Eelnõu p 3.1.3.Alates 2001.aasta II poolaastast jälgitakse väga tähelepanelikult nõudesummasid töötajate vastu ning ametnikele, kes ei tagasta kasutamata lähetuskulude avansse uusi avansse ei kanta.

2.11. Eelnõu p 3.1.5.Nõustume Riigikontrolli tähelepanekuga. Raamatupidamise sisekontrolli süsteemi on 2001 ja 2002.a. oluliselt tõhustatud.

2.12. Eelnõu p 3.1.6. osas ei saa nõustuda Riigikontrolli tähelepanekuga, et Kaitseministeeriumis puudub piisav kontroll krediitkaartidega tehtavate kulutuste üle. Kõik krediitkaardikasutajad esitavad rahandus-ja eelarveosakonnale iga kuu 5.kuupäevaks eelmisel kuul krediitkaartidega tasutud tehingute kohta kuludokumendid, mis on raamatupidamiskannete aluseks.
Tehingud, mis ei ole seotud ministeeriumi kuludega või mille kohta ei esitata kuludokumente, ei kanta raamatupidamises kuludesse , vaid hüvitatakse krediitkaardi kasutaja poolt.

2.13. Eelnõu p 3.1.9. ja 3.1.10. Kaitseministeerium on teinud riigihanked Teie poolt esitatud nimekirjas olevatele hangetele. Kõik nimekirjas esitatud hanked on tehtud RHS §4 alusel (või vana RHS analoogse riigisaladust puudutavat korda järgides), s.t. on tegemist erandlike hangetega, kus vastavalt RHS-le ei ole Kaitseministeerium ostjana kohustatud järgima riigihangete seaduses sätestatud korda.
Kommentaarid Teie nimekirjale:
Viking Valve – hange 2000, salajane, dokumendid Riigisaladuse kaitse osakonnas. Peeti läbirääkimisi kolme pakkujaga, neist kaks esitasid pakkumise ja ühega sõlmiti leping.
Standard, Thulema – hange 2001, salajane, dokumendid ja kirjavahetus KAPO-ga saladuse klausli vajalikkuse üle Riigisaladuse kaitse ja ehitusosakonnas.

Renover – seotud Viking Valve hankega, salajane, dokumendid Riigisaladuse kaitse osakonnas
Microlink Süsteemid – osalt salajane hange (533370 EEK – NIS projekt. NIS projekti puhul peeti läbirääkimisi vähemalt kolme pakkujaga), osalt hangitud eraldiseisvalt alla 100000 maksvaid oma olemuselt väga erinevaid tooteid nagu näiteks server, programm Postipoiss litsentsid 20 tk KJPS-le ja 1 Kaitseministeeriumile, osalt soetatud Õhuväe poolt arvuteid mais 31500 ja detsembris 35000 eest – kuna IT vahendid on Kaitseministeeriumi eelarves, siis tasus arved Kaitseministeerium.
Poniard – Hangitud KJPS poolt salajaseks tarbeks server (G2 isikukontroll) ja ministeeriumi poolt Baltpers projekti tarbeks (salajane) arvuteid, lisaks veel arvuteid KJPS 55200 EEKi ja KMIN 55200 EEKi , mis hangiti eraldiseisvalt Poniardi sooduskampaania ajal ja sooduskampaania ära kasutamine mõlema asutuse poolt (kokku 100000 EEKi ületamine) avastati peale kauba kätte saamist ja arvete tasumist.
OÜ Epitar – Antud firmaga sõlmiti leping 27. märtsil 2001 summas 168 268.-, seega enne, kui jõustus praegu kehtiv seadus ja teine hankeleping aasta lõpus teisele objektile summas 67 968.-. Kumbki nendest hangetest ei olnud salajane.

2.14. Eelnõu p 3.1.11. Alates 2002.aastast saadetakse välisesindustest igakuiselt pangaarvete liikumise väljavõte ning toimub regulaarne kontroll pangaarvete üle.

2.15. Eelnõu p 3.1.12. – arvestame toodud märkusega.

Täname Teid meeldiva koostöö eest. Oleme valmis vastama Teie täiendavatele küsimustele.

Lugupidamisega

Jüri Parbo
Logistika asekantsler
kantsleri ülesannetes